Tekonivelsairaala Coxa

Tekonivelleikkaus - leikkauspäätös, toimenpide ja riskit

Nivelyhdistyksen yleisöluento 4.11.2024
TAYS-kampus, Finn-Medi 5 auditorio

Jukka Huopio

Johtava ylilääkäri

Tekonivelsairaala Coxa

©Tekonivelsairaala Coxa, esitysmateriaalia ei saa jakaa tai kopioida ilman Coxan lupaa.

Luennon sisältö

- Tekonivelleikkauksen indikaatiot
- Leikkauspäätökseen vaikuttavat tekijät
- Diagnostiikka
- Leikkauksen kulku
- Leikkauksen komplikaatiot
- Leikkaustulokset
- Suomen tekonivelkirurgian tilannekuvaa
- Keskustelua

Tekonivelsairaala
COXA

Nivelrikon syitä

- Idiopaattinen nivelkuluma
  - ikääntyminen
  - ylipaino
  - perimä
- Sekundaariset syyt
  - reuma
  - luukuolio
  - vammat
  - raskas ruumiillinen työkuormitus
  - kasvaimet
  - pettänyt murtuman leikkaushoito
  - nivelen mikrobitulehdus

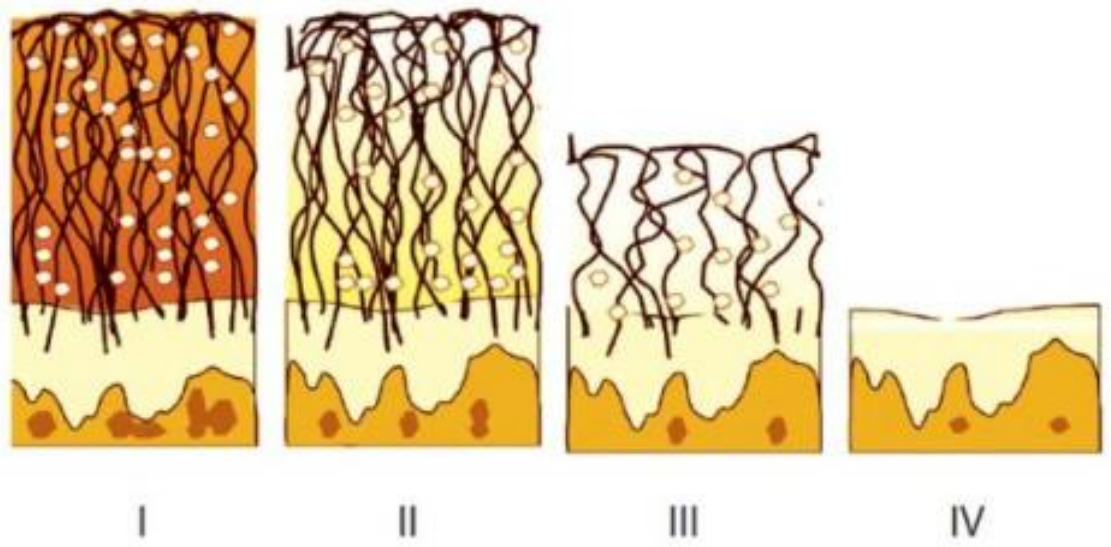

Tekonivelsairaala
COXA

Tekonivelleikkauksen aiheet

- Mikä tahansa syy, joka on vaurioittanut nivelruston ja/tai nivelelle oleellisen tukirakenteen

Ja

- Konservatiiviset hoitokeinot ovat riittämättömät

Tekonivelsairaala
COXA

Milloin leikkaukseen?

- Pitkittynyt oireiden kesto
- Konservatiiviset hoidot ja fysioterapeuttinen kuntoutus käyty läpi

Tekonivelsairaala
COXA

Kenelle ja milloin tekonivelleikkaus on tarpeen?

Tekonivelsairaala
COXA

Tekonivelleikkauksen tavoitteet

Tekonivelsairaala COXA

Leikkauspäätös perustuu

- Tekonivelkirurgin kliiniseen arvioon
- Kuvantamistutkimusten tuloksiin

- Leikkauspäätös tehdään potilaan kanssa yhdessä ja yhteisymmärryksessä

Leikkauspäätökseen vaikuttavat tekijät

- Potilaan ikä ja yleinen terveydentila
- Nivelkuluman aste
- Toiveet ja odotukset

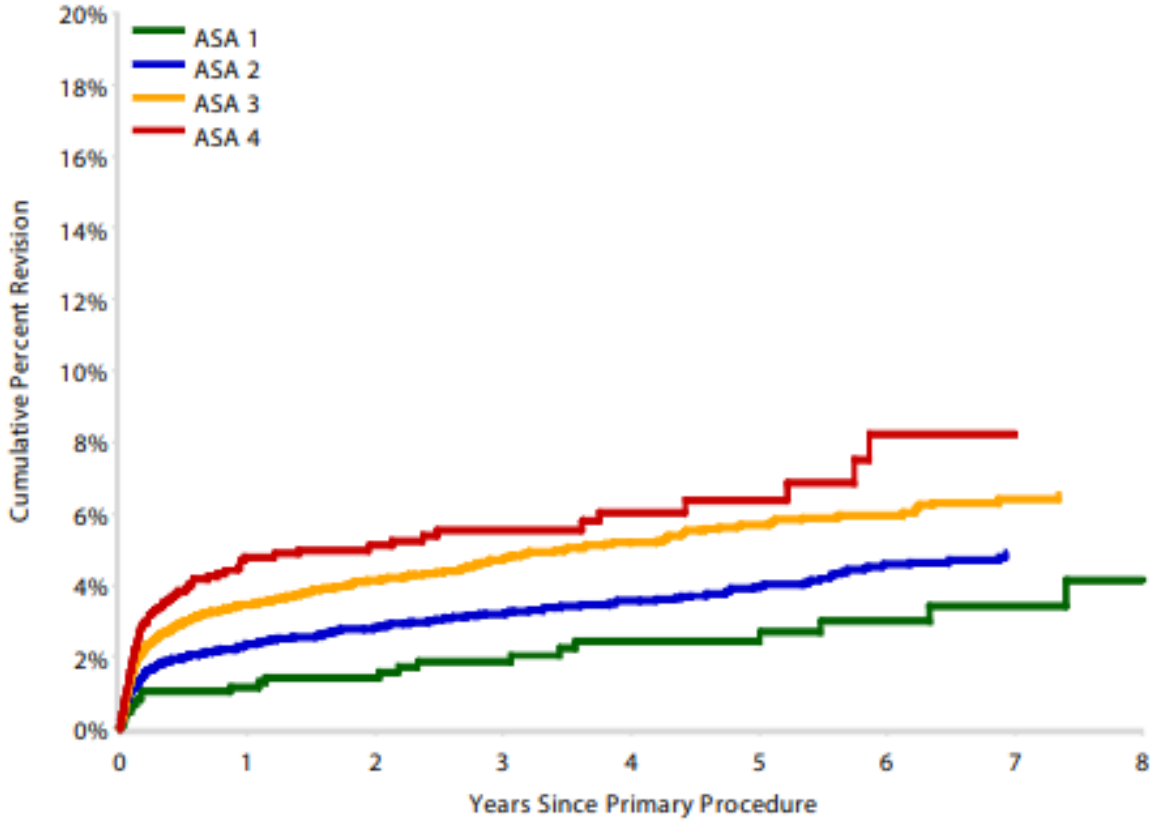

Tekonivelsairaala
COXA

Ennen leikkausta

- Terveydentilan optimointi
  - Yleissairaudet (diabetes, sydän ja verisuonisairaudet, psykiatriset sairaudet)
  - Hampaat
  - Iho
  - Elämäntapaohjaus (tupakka, alkoholi)

  - Laboratoriotulokset
  - EKG

  - Lääkitystauot
    - Verenohennuslääkkeet
    - Osa reumalääkkeistä
    - D-vitamiini ja omega-3 valmisteet

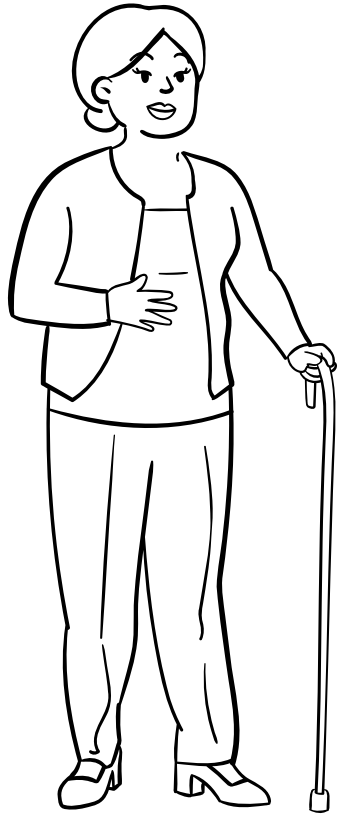

Tekonivelsairaala COXA

Tekoniveisuiraus

COXA

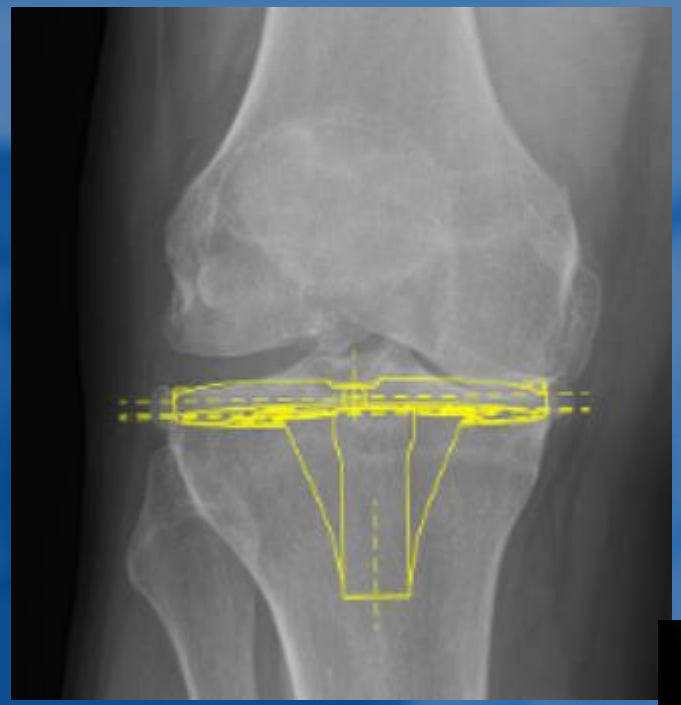

Tekonivelsairaala
coxa

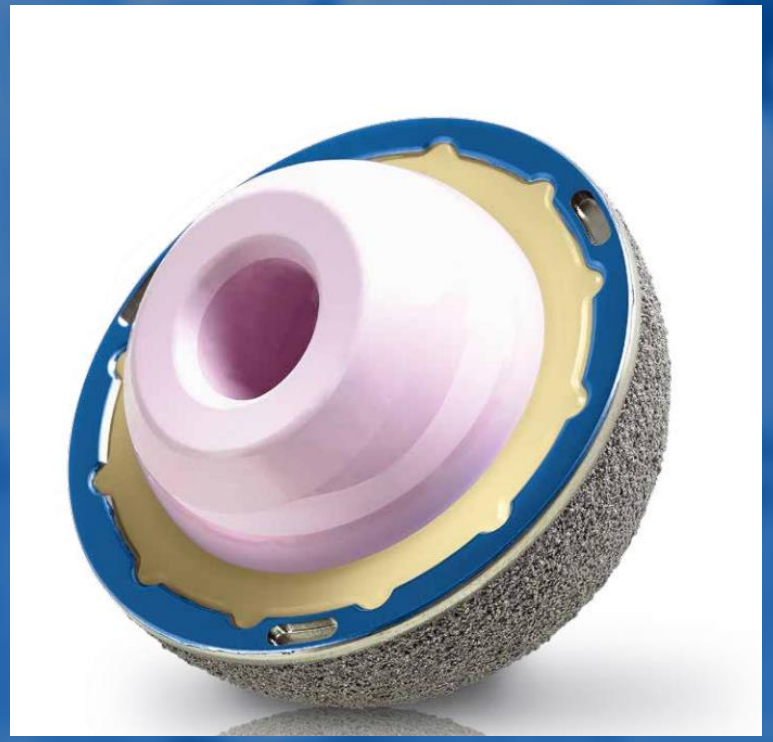

Tekonivelsairaala
coxa

Tekonivelsairaala
COXA

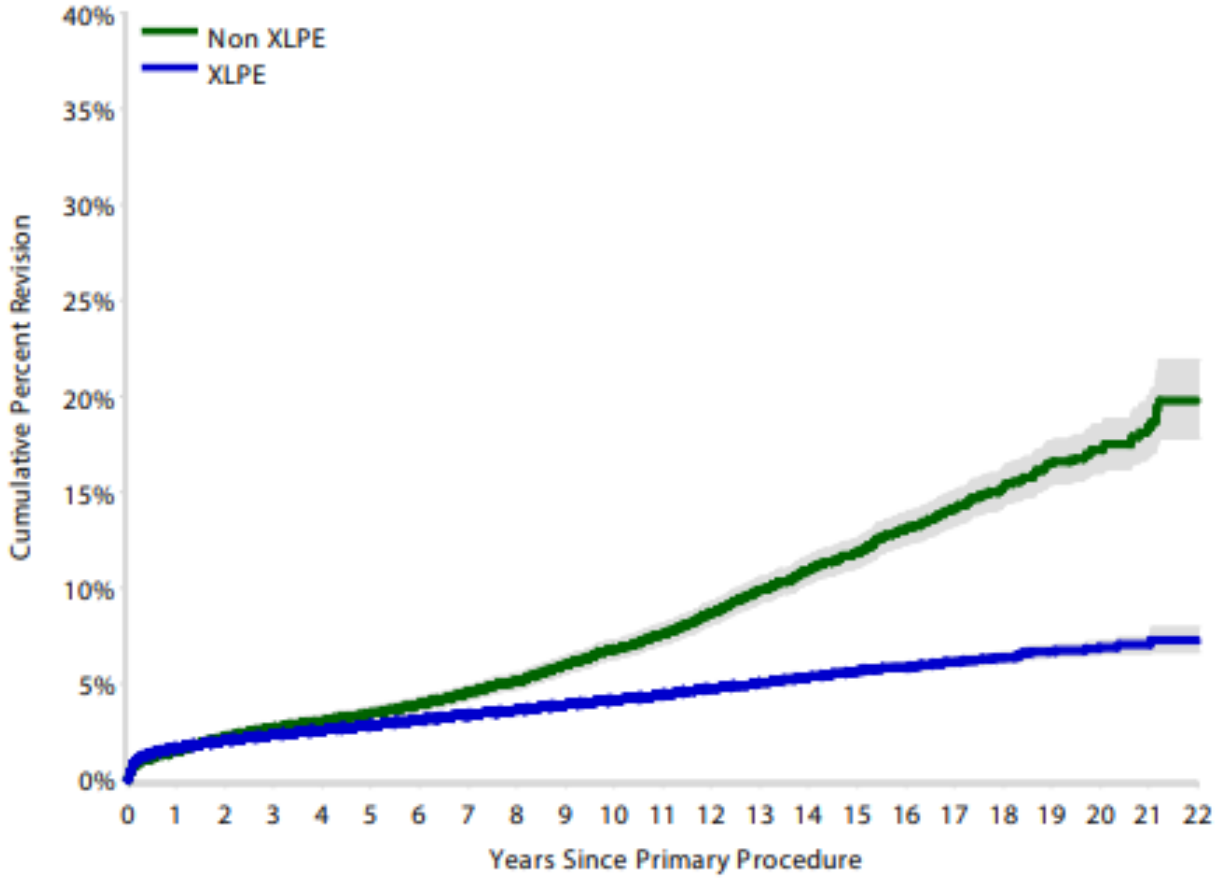

Merkittävin tekonivelkirurginen innovaatio viimeisen 20 vuoden aikana: kovetettu eli silloitettu muovi (cross-linked polyetylene). Sen ansiosta muovikulumasta johtuvat uusintaleikkaukset ja proteesien irtoamat ovat merkittävästi vähentyneet ja proteesien kestoiät ovat pidentyneet.

Tekonivelsairaala
COXA

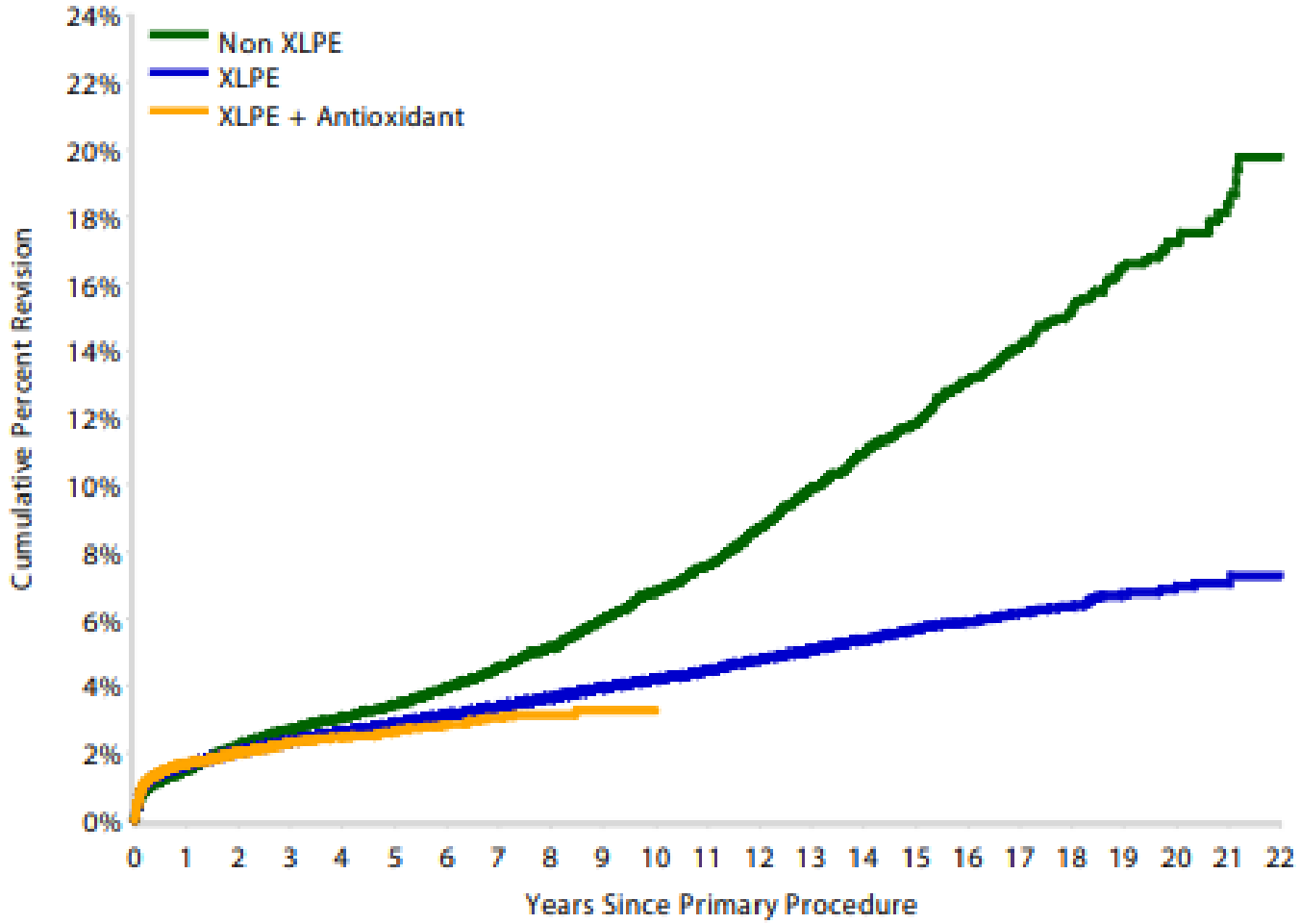

Tekonivelsairaala
coxa

Tekonivelleikkauksen jälkeiset riskit

- Infektio
- Laskimotukos ja keuhkoembolia

- Sijoiltaanmeno (lonkka)
- Raajan pidentymä (lonkka, harvoin polvi)
- Hermovaurio (lonkka)
- Proteesin viereinen murtuma (erityisesti lonkka)

- Tyytymätön potilas
- Kivun jatkuminen

Tekonivelsairaala
COXA

Kuvio 2. Tekonivelten ensi- ja uusintaleikkausten määrä vuosina 1980–2023

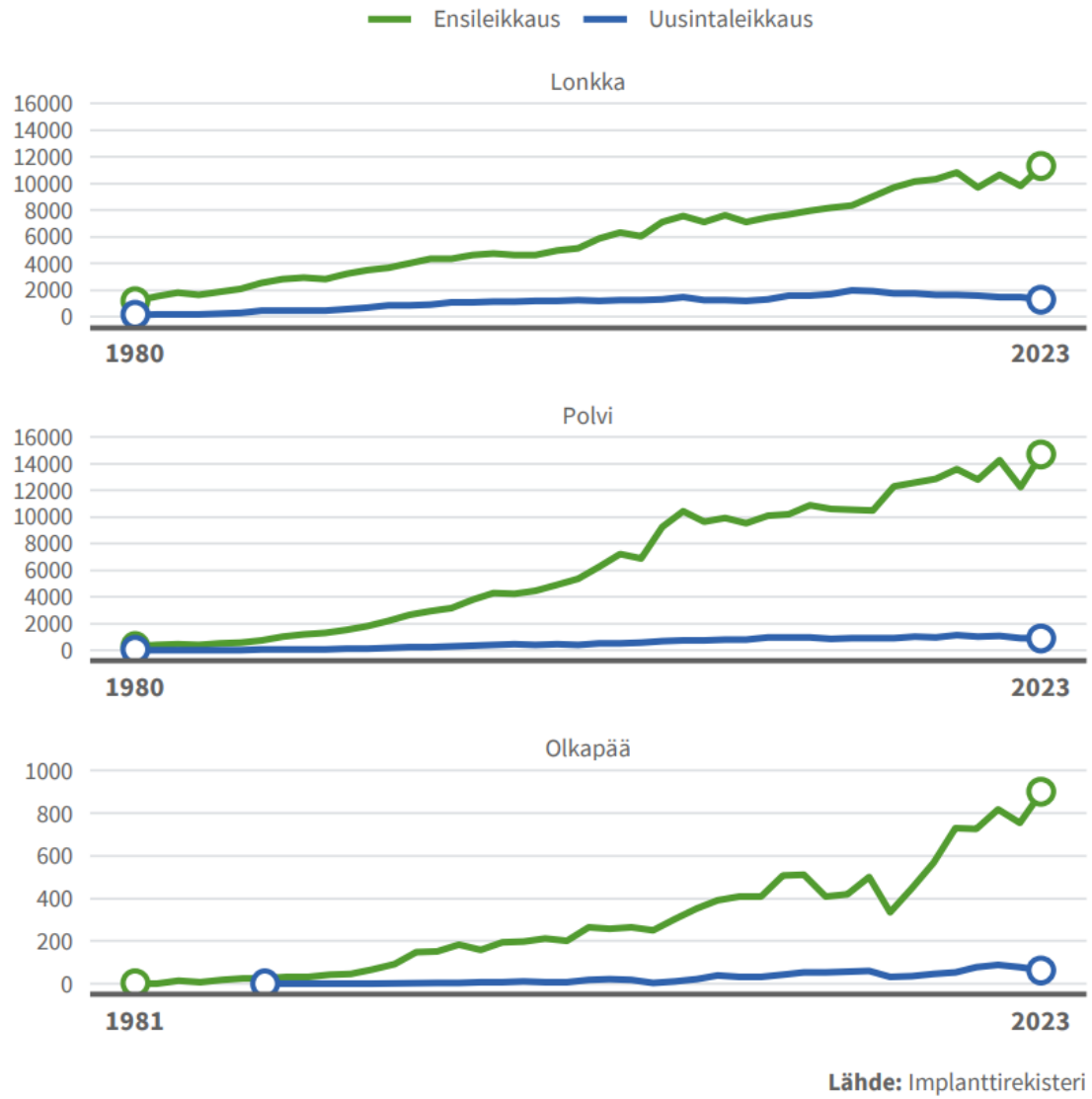

Lähde: Implanttirekisteri

Tekonivelsairaala
COXA

Millä leikkauksen onnistumista mitataan?

- Kivun lievittyminen
- Toimintakyvyn parantuminen
- Potilastyytyväisyysmittarit

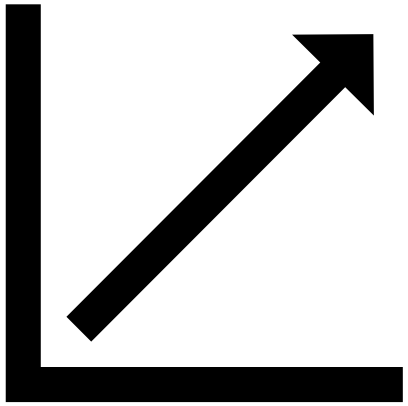

Potilasarviot lonkan ja polven tekonivelleikkauksen jälkeen Coxassa: OHS ja OKS

Lonkka

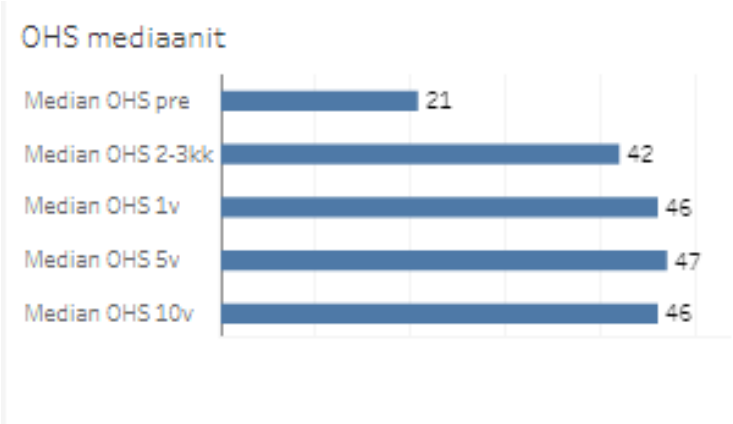

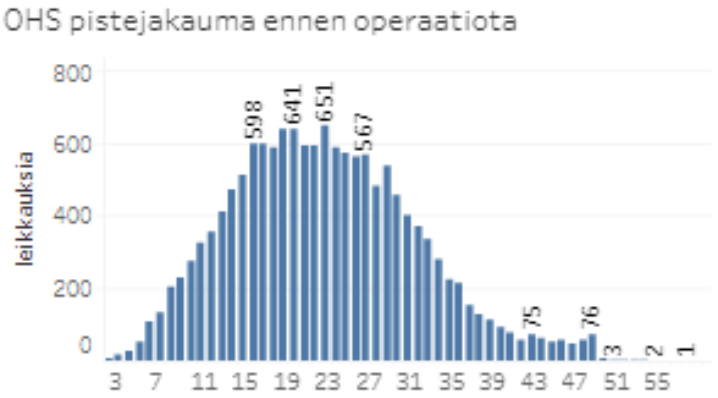

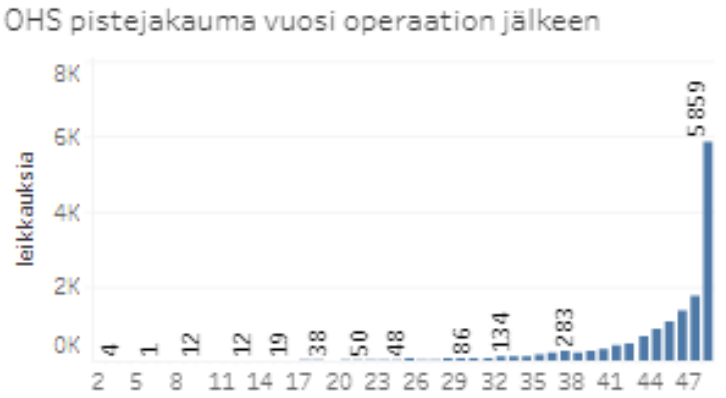

Polvi

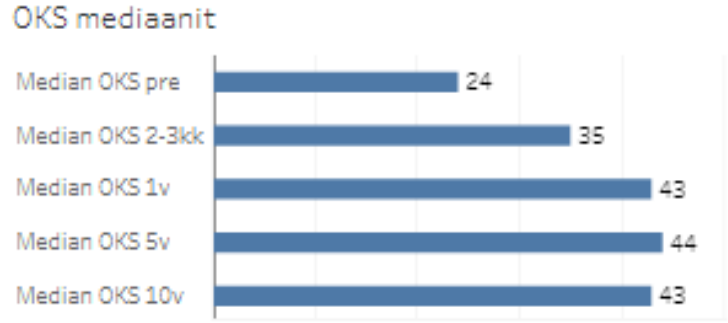

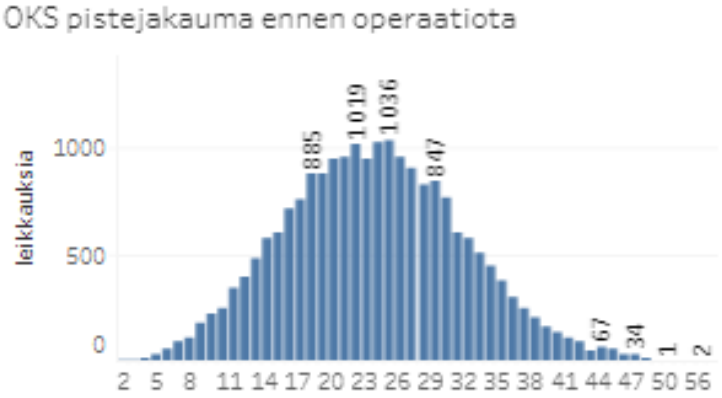

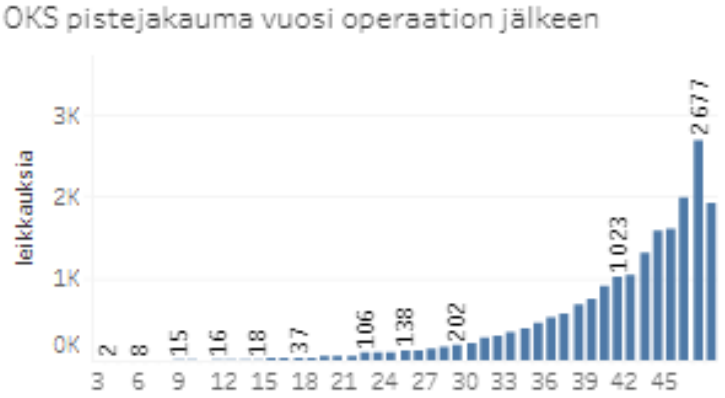

Tekonivelsairaala
coxa

Leikkausten määrä potilaan iän tai ikäryhmän mukaan

Ikähaarukassa yhteensä **6 941** leikkausta - keski-ikä: **67,4** v

Ikäluokittelu
- (•) Iän mukaan
- ( ) Ikäryhmän mukaan

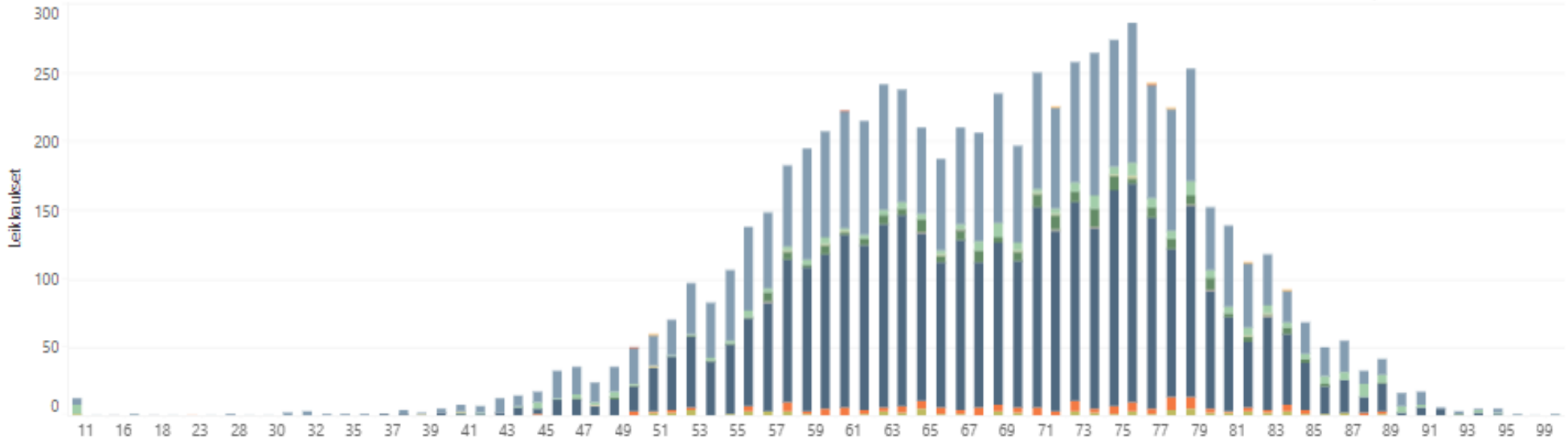

Leikkaukset leikkausryhmän mukaan

Yhteensä **6 941** leikkausta

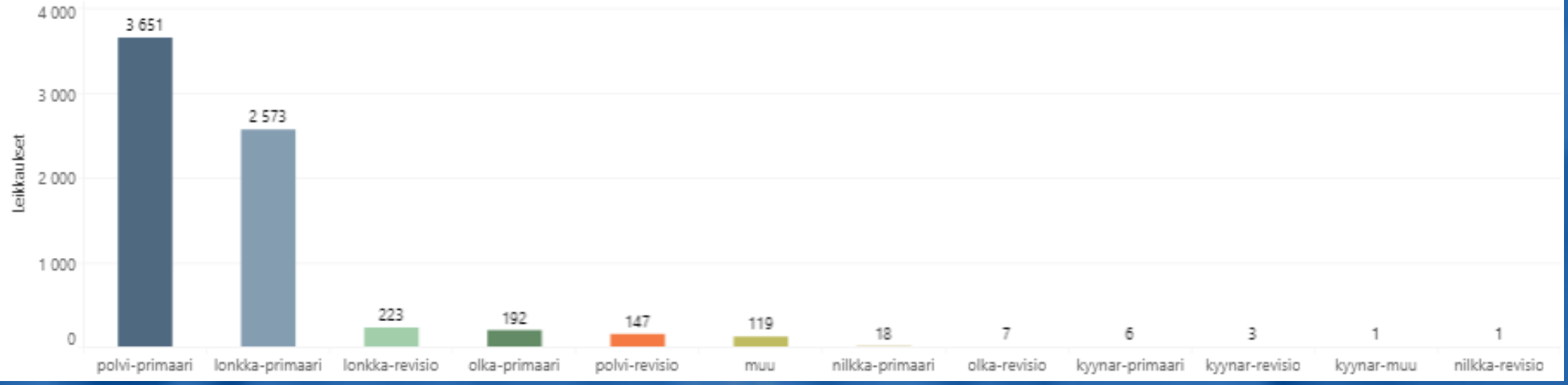

Tekonivelsairaala COXA

Kuvio 1. Tekonivelten ensileikkausten määrät julkisissa sairaaloissa vuonna 2023

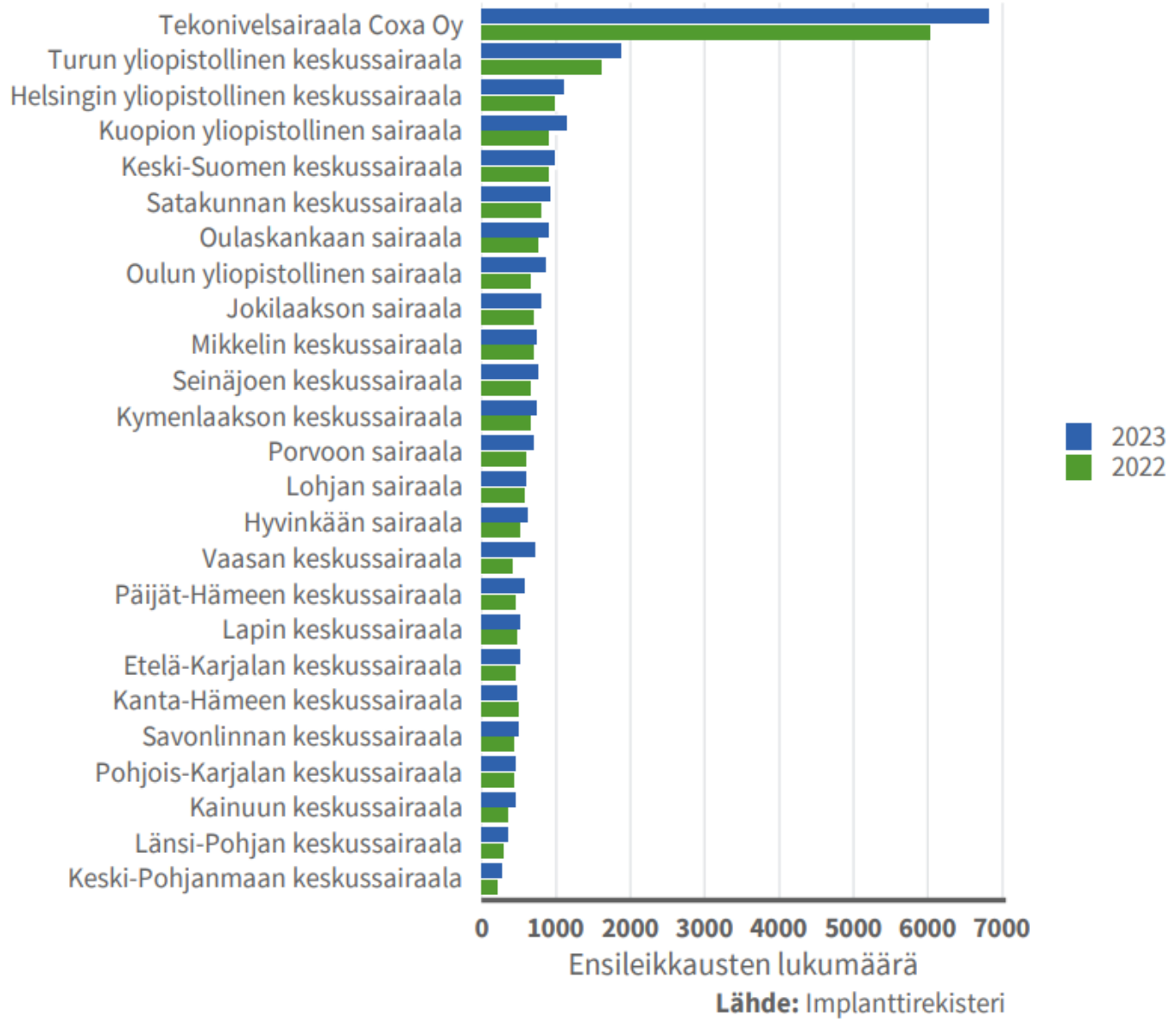

Lähde: Implanttirekisteri

Tekonivelsairaala coxa

Kuvio 10. Lonkan, polven ja olkapään tekonivelten ensileikkausten prosenttiosuudet sairaalatyypeittäin vuosina 2021–2023

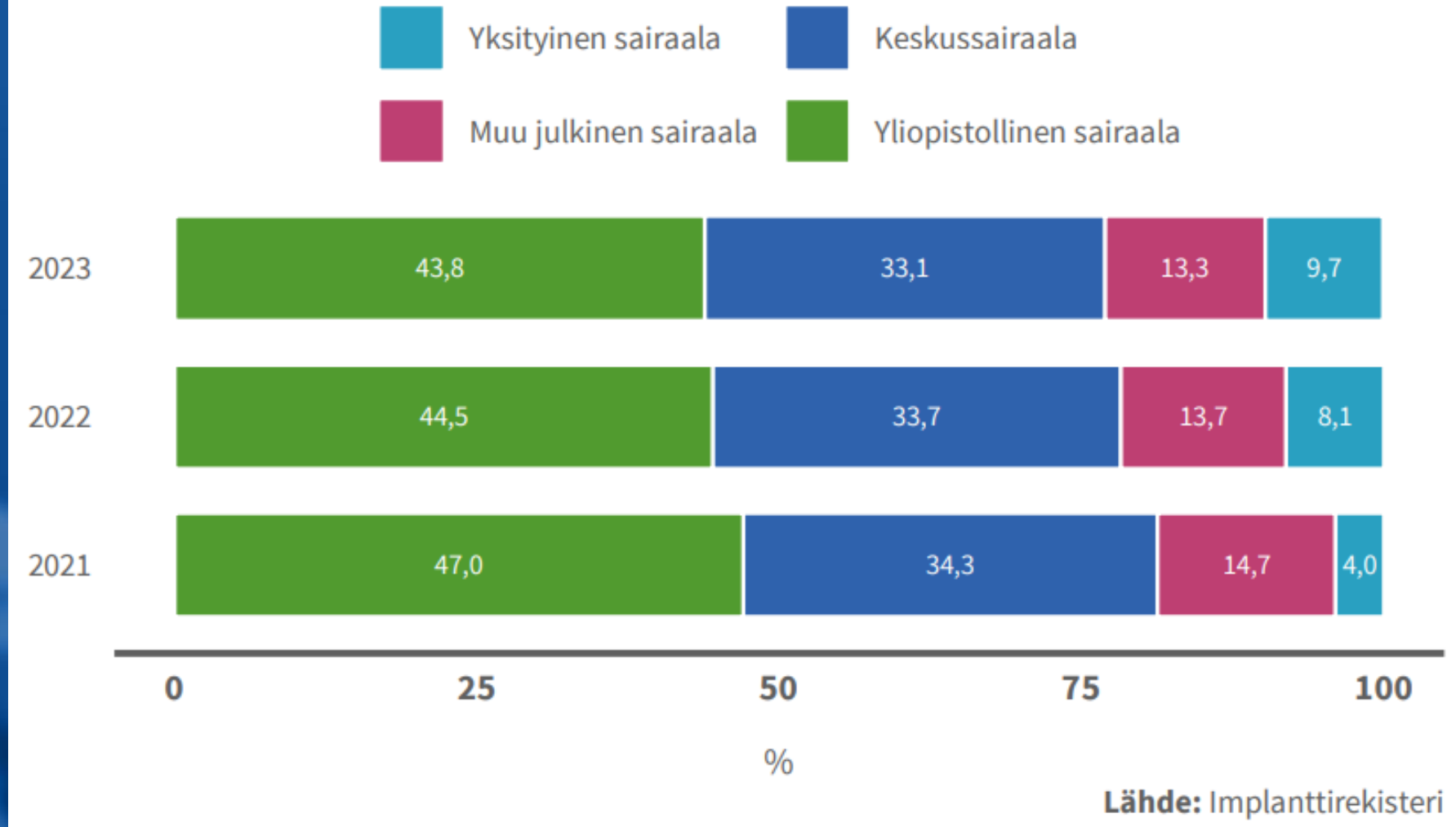

Lähde: Implanttirekisteri

Tekonivelsairaala
coxa

Ensitekonivelleikkaukset Suomessa vuosina 2021-23

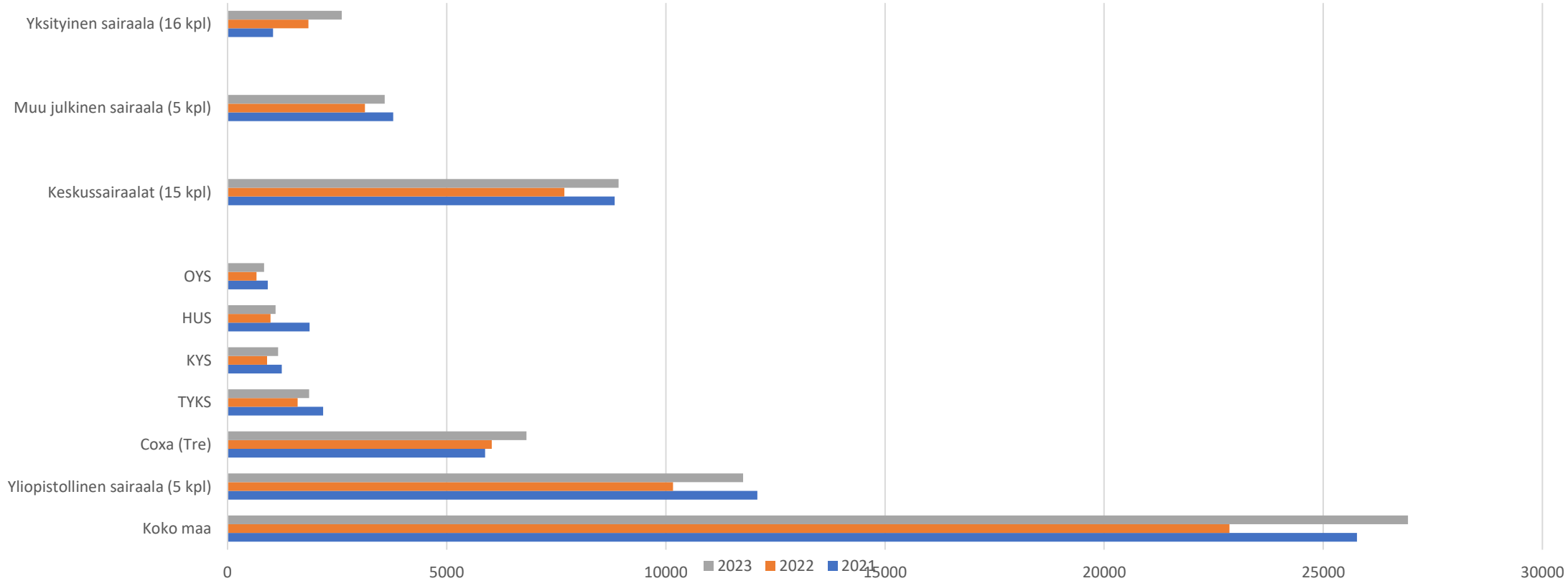

Tekonivelsairaala coxa

Vuonna 2023 Suomessa tehtiin 27000 ensitekonivelleikkausta 41 toimipaikassa

Toimenpidesairaala	Tmp %-jakauma
Yliopistollinen sairaala (5 kpl)	**44**
Coxa (Tre)	25
TYKS	7
KYS	4
HUS	4
OYS	3
Keskussairaalat (15 kpl)	**33**
Muu julkinen sairaala (5 kpl)	**13**
Yksityinen sairaala (16 kpl)	**10**

Tekonivelsairaala coxa

Coxassa leikataan

- 25% kaikista Suomen ensitekonivelistä
- 58% yo-sairaaloissa leikattavista ensitekonivelistä
- 21% kaikista revisioleikkauksista

- Coxan potilaista yli puolet tulee muualta kuin Pirhan alueelta

Tekonivelsairaala coxa

Kiitos

Tekonivelsairaala
coxa

Suomen Nivelyhdistyksen yleisöluento 4.11.2024 Tekonivelleikkauksesta kuntoutuminen

Fysioterapeutti Anne-Mari Henriksson,

Tekonivelsairaala Coxa

Potilaan oma osuus valmistautumisessa tärkeää

- Voit harrastaa liikuntaa leikkaukseen asti oman vointisi mukaan. Nivelrikkoista niveltä ei tarvitse säästellä.
- Tutustu potilasoppaaseen, jotta ymmärrät oman osuuden kuntoutumisen suhteen. Leikkaus ei automaattisesti paranna liikkumis- ja toimintakykyä. Hyvä lopputulos saavutetaan pitkäkestoisella harjoittelulla.
- Tutustu ensivaiheen liikeharjoitteisiin, jotta ne sujuvat leikkauksen jälkeen helpommin
- Lainaa tarvittavat apuvälineet
    - polvi- ja nilkkapotilaat: kyynärsauvat/rollaattori
    - lonkkapotilaat: kyynärsauvat/rollaattori, istuinkorotus, WC-korotus, tarttumapihdit, sukanvetolaite, sängynjalankorotukset ja tarvittaessa suihkutuoli
    - Olkapää- ja kyynärpääpotilaat eivät tarvitse apuvälineitä
- Harjoittele sauvakävelytekniikka sekä tasaisella että portaissa
- Valmistele kotiin liittyvät asiat
    - mm. rullautuvat matot sivuun, kylmäpakkaus hankittu
    - tukihenkilöstä ja kotiavusta sovittu (omainen/kunnallinen kotiapu)

Tekonivelsairaala COXA

Coxan ohjausmateriaali, www.coxa.fi/potilaana Coxassa

- Videot
  - valmistautuminen leikkaukseen
  - anestesialääkärin info
  - fysioterapeutin ohjausvideo
  - tietoa lonkan/polven nivelrikosta ja tekonivelleikkauksesta
  - sauvakävelytekniikka ja porraskävely sauvojen turvin
  - kotiutusvideo
  - harjoituksia leikkauksen jälkeen (leikkauksesta eteenpäin +8vk)
- Potilasoppaat

Polven tekonivelleikkaus

- Osatekonivel, kokotekonivel tai sarananivel-kuntoutusohjeet samanlaiset
  - täyspainovaraus kävellessä
  - sauvat tasapainon tukena 2-4 viikkoa leikkauksesta
  - liikeharjoittelu vapaasti ilman rajoituksia
  - sauvakävely ja kevyt liikeharjoittelu 0-4vk
  - 1-2kk vesijuoksu ja –voimistelu ja kuntopyörän polkeminen
  - 2-4kk keskiraskaat lajit kuten tanssi, ryhmäliikunta, kuntosali, uinti, hiihto
  - 4kk eteenpäin raskaat/riskialttiimmat lajit kuten ratsastus, laskettelu, padel, juoksu
- Sairasloma kirjoitetaan Coxasta kuukaudeksi. Työterveyshuolto huolehtii sen jatkamisesta
- Fysioterapiakontrolli 4-6vk leikkauksesta terveyskeskuksessa/työterveydessä
- Ei nosto- tai kantamisrajoitteita myöhemmin
- Saa harrastaa, mitä tahansa liikuntaa

Tekonivelsairaala
coxa

Lonkan tekonivelleikkaus

- Lonkkaleikkauksissa myös pääsääntöisesti täyspainovarauslupa leikkauksen jälkeen
- Ponnistustilanteissa leikattu alaraaja lievässä ulkokierrossa. Suojellaan avattuja kudoksia ja vähennetään sijoiltaanmenon riskiä.
- Liikkumisohjeet, kuten polvipotilaillakin
  - sauvakävely ja kevyt liikeharjoittelu 0-4vk
  - 1-2kk vesijuoksu ja –voimistelu ja kuntopyörän polkeminen
  - 2-4kk keskiraskaat lajit kuten tanssi, ryhmäliikunta, kuntosali, uinti, hiihto
  - 4kk eteenpäin raskaat/riskialttiimmat lajit kuten mm. ratsastus, laskettelu, padel, juoksu

- Sairasloma kirjoitetaan Coxasta kuukaudeksi. Työterveyshuolto huolehtii sen jatkamisesta
- Fysioterapiakontrolli 4-6vk leikkauksesta terveyskeskuksessa/työterveydessä
- Uusintaleikkauksissa saattaa tulla kuormitusrajoituksia tai liikerajoituksia. Fysioterapeutti kertoo niistä leikkauksen jälkeen ja ohjaa mitä ne käytännössä päivittäisten toimintojen yhteydessä tarkoittaa ja mikä on aikataulutus liikunnan aloittamisen suhteen
- Ei nosto- tai kantamisrajoitteita myöhemmin
- Saa harrastaa, mitä tahansa liikuntaa

Tekonivelsairaala
coxa

Olkapään tekonivelleikkaus

- Avattujen kudosten paraneminen varmistetaan välttämällä niiden venyttymistä /repeämistä
- 6 viikkoa leikkauksen jälkeen vältetään
  - Leikattuun yläraajaan tukeutumista ja sen kuormittamista
  - Leikatun olkapään ulkokiertoa
  - Leikatun olkapään vastustettua sisäkiertoa
  - Leikatun olkapään ojennusta
- Kantositeen käyttöaika 4-6 vk. Otetaan pois vain ruokailun/pesujen/pukeutumisen ja harjoittelun ajaksi.
- Leikattua yläraajaa voi käyttää ruokailussa, peseytymisessä ja pukeutumisessa apukätenä rajoitteet huomioiden
- Sormien, ranteen ja kyynärpään liikeharjoitteet, ryhtiharjoitteet, niskahartiaseudun rentoutus ja olkapään pendel-harjoitteet alkuviikkoina
- Fysioterapiakontrolli terveyskeskuksessa/työterveydessä 3 ja 6 viikon kuluttua, missä varsinainen olkapään liikeharjoittelu aloitetaan/kontrolloidaan
- Jälkitarkastus Coxan fysioterapeutilla/ortopedilla 3kk leikkauksesta, jolloin myös röntgenkuvaus
- Ei nosto- tai kantamisen rajoitteita jatkossa
- Iskumaista käyttöä vältettävä esim. halkojen hakkaaminen, mailapelit, mattojen tamppaaminen

Tekonivelsairaala COXA

Nilkan tekonivelleikkaus

- Kipsin käyttöaika 6vk
  - Kohoasento, sauvakävely, muiden nivelten liikeharjoitteet
- Kuormitusrajoitus
  - raajanpainovaraus 2vk
  - Puolipainovaraus 4vk
  - 4-6vk asteittain täyteen painoon
- Kontrollit Coxassa (ortopedi ja ft)
  - 2vk leikkauksesta
    - ommelten poisto ja kipsin vaihto
  - 6vk leikkauksesta
    - kipsin poisto
    - nilkan liikeharjoitteet ilman vastusta
  - 3-4kk leikkauksesta
    - nilkan vastustetut harjoitteet
- Iskumaista liikuntaa vältetään jatkossakin

Tekonivelsairaala
coxa

Kyynärpään tekonivelleikkaus

- Aktiivista ojennusta vältetään 6 viikkoa eikä yläraajaan ei saa tukeutua eikä sillä saa kantaa/työntää/vetää mitään
- Lasta käytössä ensimmäisen viikon ajan
- Kevyet koukistusharjoitteet aloitetaan viikon kuluttua
- Kantoside käytössä toisen viikon ajan
- Kahden viikon kuluttua leikkauksesta aloitetaan käden käyttö päivittäisissä toiminnoissa kuten ruokailutilanteissa
- Neljän viikon kuluttua passiivinen ojennus tarvittaessa pienen painon (300-500g) kanssa. Koukistusharjoitus tarvittaessa toisen käden avustuksella
- Harjoitteet omatoimisesti Coxan ohjeistuksen mukaan. Fysioterapia vain tarvittaessa terveyskeskuksen tai työterveyden kautta
- Jälkitarkastus Coxassa 6vk leikkauksesta
- Loppuelämän ajan vältetään iskumaista kuormitusta ja kantoraja on 5kg

Tekonivelsairaala
coxa

Parhaat keinot kuntoutua

- Valmistaudu hyvin leikkaukseen
- Harjoittele ennen ja jälkeen leikkauksen
- Liiku maltilla leikkauksen jälkeen ensimmäisen puoli vuotta
- Käytä kipulääkkeitä ja kylmähoitoa ohjeiden mukaan
- Asennoidu positiivisesti ja ole kärsivällinen
- Lopullista leikkaustulosta voi arvioida vasta 1-2 vuoden kuluttua leikkauksesta

Coxan Asiakaspalvelu p.03-3117 15
asiakaspalvelu@coxa.fi

Tekonivelsairaala
coxa